

OBROŃCY
POLSKI

1939 r. Polski żołnierz podczas manewrów lotnych Wojska Polskiego celuje z ręcznego karabinu maszynowego Browning wz. 28

STALINOW MACH ZBROD

Polscy oficerowie W KATYNIU

Bez sądów, procesów i bez wyroków na rozkaz Stalina funkcjonariusze NKWD rozstrzelali w 1940 r. blisko 22 tys. polskich oficerów i funkcjonariuszy państwowych. Przez pół wieku prawda o zbrodni katyńskiej była ukrywana przed światową opinią publiczną. Radziecka propaganda wmawiała, że polscy oficerowie zostali wymordowani przez Niemców. Wersję tę upowszechniały za nią władze PRL.

Zaledwie kilka dni po sowieckiej agresji na Polskę do radzieckiej niewoli dostało się ok. 250 tys. polskich jeńców – żołnierzy, policjantów i osób cywilnych. Polacy trafiają do sieci obozów internowania, utworzonych z rozkazu szefa NKWD i ludowego komisarza spraw wewnętrznych, Ławrientija Berii.

Część jeńców – szeregowców – przekazano nazistom, skierowano do pracy w gułagach lub zwolniono, oficerów zaś osadzono w obozach w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie. Do tego ostatniego trafili funkcjonariusze policji, więziennictwa i Komitetu Obrony Pogranicza.

Wyselekcjonowana elita

W lutym 1940 r. w obozach NKWD znajdowało się ok. 15 tys. jeńców, w tym 8383 oficerów, 19 oficerów marynarki wojennej, 5809 żandarmów i policjantów, 78 funkcjonariuszy administracji więziennej i kontrwywiadu. Wśród uwięzionych była też duża grupa oficerów rezerwy powołanych do wojska w chwili wybuchu wojny. Reprezentowali polską elitę – lekarzy, prawników, wykładowców akademickich, nauczycieli, naukowców, inżynierów, literatów, działaczy politycznych, urzędnicy, ziemian. W obozach znalazło się też 21 duchownych.

To, że oficerowie WP i policjanci znajdują się w specjalnych obozach, nie było tajemnicą. Mieli oni prawo do korespondencji z bliskimi. Mimo cenzury oraz różnych zabiegów dezinformacyjnych treść listów nie pozostawiała wątpliwości, gdzie i w jakim charakterze Polacy się znajdują. Nikt

jednak nie przeczuwał tragedii jaka miała ich spotkać. Tymczasem od początku 1940 r. Kreml planował likwidację polskich jeńców.

„Zatwardziali wrogowie”

Na początku marca 1940 r. szef NKWD Beria skierował do Stalina tajne pismo, w którym sugerował likwidację jeńców wojennych z obozów w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie, a także cywilów więzionych na dawnych Kresach RP. Uzasadniał to m.in. tym, że wszyscy Polacy „są zatwardziałymi, nierokującymi poprawy wrogami władzy radzieckiej” i nawet w obozach „próbują kontynuować działalność kontrrewolucyjną, prowadzą agitację antysowiecką. Wszyscy czekają tylko na to, aby móc aktywnie włączyć się w walkę przeciw władzy radzieckiej”. Wniosekował o rozpatrzenie ich „spraw w trybie specjalnym z zastosowaniem wobec nich najwyższego wymiaru kary – rozstrzelania. Dodawał, że sprawy należy rozpatrzyć „bez wzywania aresztowanych i bez przedstawiania zarzutów, decyzji o zakończeniu śledztwa i aktu oskarżenia”. Jeńcy zostali grupowo uznani za winnych dywersji, szpiegostwa i kontrrewolucji.

Około 10 tys. przedmiotów wydobytych podczas prac ekshumacyjnych prowadzonych w 1995 r. w Katyniu, Miednoje i Charkowie przekazano Muzeum Katyńskiemu

foto ADAMURBANEK / PAP

Strzałem w tył głowy

Na podstawie decyzji dyktatora i jego towarzyszy z Politbiura na początku kwietnia zaczęły się masowe transporty śmierci. Trwały do końca maja.

3 kwietnia 1940 r. funkcjonariusze NKWD rozpoczęli likwidację obozu w Kozielsku, a dwa dni później obozów w Starobielsku i Ostaszkowie. Z Kozielska 4404 jeńców przewieziono do Katynia. Dowożono ich koleją do stacji Gniezdowo, a później autobusem na miejsce zbrodni, gdzie nad masowymi grobami zarzucano im na głowę płaszcze wojskowe i krepowano ręce, po czym zabijano z bliskiej odległości, zwykle jednym strzałem w potylicę z niemieckiego pisto-

Katyn, Rosja, 2010 r. Premier RP Donald Tusk na terenie Polskiego Cmentarza Wojennego podczas uroczystości z okazji 70. rocznicy zbrodni katyńskiej

letu (Walther kal. 7.65 mm). Zwłoki wrzucano do dużych, bezimiennych dołów. 3896 jeńców ze Starobielska zabito w pomieszczeniach NKWD w Charko-